

Súd: Krajský súd Nitra
Spisová značka: 8Co/41/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 4322203162
Dátum vydania rozhodnutia: 08. 08. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Lenka Konštiaková
ECLI: ECLI:SK:KSNR:2024:4322203162.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Nitre, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Lenky Konštiakovej a členov senátu JUDr. Vladimíra Novotného a JUDr. Adriany Kálmánovej, PhD., v spore žalobkyne: A. B., narodená XX.XX.XXXX, bytom C. XXX/X, D., zastúpená JUDr. Petrom Schmidlom, advokátom so sídlom Záhorácka 11/A, Malacky, IČO: 40 227 618, proti žalovanej: E. F., narodená XX.XX.XXXX, bytom G. XXX/X, D., zastúpenej splnomocneným zástupcom H. F. B. E. B., I. B., nar. XX.XX.XXXX, bytom B. XX, J., o uloženie povinnosti podať žiadosť o povolenie exhumácie ľudských pozostatkov a o vzájomnej žalobe, o odvolaní žalobkyne proti rozsudku Okresného súdu Levice č.k. 12C/59/2022-227 zo dňa 2. apríla 2024, takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie **p o t v r d z u j e.**

Žalovanej **p r i z n á v a** proti žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%, o výške ktorého nároku rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia.

o d ô v o d n e n i e:

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie žalobu zamietol, žalovanej voči žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100% a o vzájomnej žalobe žalovanej rozhodol tak, že konanie o vzájomnej žalobe zastavil a žalobkyni priznal voči žalovanej v konaní o vzájomnej žalobe nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Svoje rozhodnutie právne odôvodnil poukazom na § 19 ods. 3, § 19 ods. 6, § 19 ods. 7 písm. a), b), § 19 ods. 8, § 19 ods. 9 zákona č. 131/2010 Z.z. o pohrebníctve (účinného od 01.01.2020 do 30.11.2022), § 137 písm. a), § 151 CSP, a tiež ustanoveniami, týkajúcimi sa zastavenia konania § 144, § 145 ods. 1 CSP, ako aj ustanoveniami, týkajúcimi sa nároku na náhradu trov konania podľa § 255 ods. 1, § 256 ods. 1, § 262 ods. 1, 2 CSP.

2. V odôvodnení súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa sa žalobou, doručenou súdu dňa 15.08.2022, podanou voči žalovaným v 1. a 2. rade domáhala, aby po vykonanom dokazovaní uložil žalovanej v 1. rade povinnosť podať žiadosť o povolenie exhumácie ľudských pozostatkov zosnulého K. F., zomr. XX.XX.XXXX a rozhodol, že žalovaný v 2. rade je povinný zabezpečiť premiestnenie ľudských pozostatkov zosnulého K. F., zomretého XX.XX.XXXX z hrobu číslo XXX I.. F., L. X, cintorín katolícky D., do náhradného miesta, ktoré zabezpečí žalovaná v 1. rade, a to v lehote do 30 dní odo dňa právoplatnosti rozsudku. Žalobu odôvodnila tým, že žalobkyňa uzatvorila s prevádzkovateľom pohrebiska - žalovaným v 2. rade zmluvu o nájme hrobového miesta č. XXX/XXX, zmluva č. 39/2017 s platnosťou od 14.05.2017 do 14.05.2027, uvedené hrobové miesto do roku 2007 bolo v nájme manžela žalobkyne, pričom o toto sa starali a renovovali žalobkyňa so zosnulým manželom. Nakoľko v roku 2007 manžel zomrel, nájom a platby za nájom prevzala výlučne žalobkyňa. Dňa 29.11.2021 žalovaný v 2. rade bol ako prevádzkovateľ pohrebísk a správca cintorínov v priestoroch pohrebnej služby I. I. na ulici M. N. X O. D. upovedomený o úmrtí pána K. F. zo dňa XX.XX.XXXX. Ako obstarávateľ pohrebu vystupovala

žalovaná v 1. rade, žalovaná v 1. rade dala pokyn žalovanému v 2. rade na uloženie tela do rodinnej hrobky žalobkyne. Žalovaný v 2. rade na základe tohto pokynu žalovanej v 1. rade vydal povolenie č. 80/2021 na umiestnenie nebohého K. F. - manžela žalovanej v 1. rade do rodinnej hrobky nájomcu - žalobkyne, a to bez predchádzajúceho ústneho či písomného súhlasu žalobkyne. O skutočnosti, že žalovaný v 2. rade nemal písomný súhlas žalobkyne ako nájomcu hrobového miesta, svedčia listinné dôkazy. Dňa 07.12.2021 zaslala žalobkyňa žalovanému v 2. rade žiadosť o okamžité odstránenie nežiadúceho stavu i s odôvodnením. Vyjadrením žalovaného v 2. rade zo dňa 26.01.2022 mesto zamietlo žiadosť žalobkyne s odôvodnením, že nikto sa nesťažoval na pohrebe, že by bolo telo zosnulého uložené nesprávne. Žalobkyňa uviedla ďalej v žalobe, že v tomto smere podľa jej mienky tkvie porušenie povinnosti zo strany žalovaného v 2. rade, ktorý sa nemal spoliehať na to, či sa už na pohrebe bude alebo nebude niekto sťažovať, ale mal mať v tomto prípade písomný súhlas žalobcu na umiestnenie zosnulého do rodinnej hrobky. Žalobkyňa poukázala i na skutočnosti, a síce, že žalovaná v 1. rade, ani zosnulý manžel, sa o hrobové miesto nestarali, neprispievali na neho a hlavne zosnulý mal s rodinou žalobkyne nie kladný vzťah, nakoľko požíval alkoholické nápoje a podľa žalobkyne ubližoval i svojej rodine, dokonca sa ani len nezúčastnil pohrebu manžela žalobkyne. Tieto skutočnosti boli podkladom toho, že ak by bola žalobkyňa oslovená ohľadom súhlasu, či nesúhlasu s uložením tela do rodinného hrobu, táto by bola proti takémuto konaniu. Obísť súhlas žalobkyne bolo v danom prípade v rozpore s ustanoveniami Občianskeho zákonníka, ako i zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebnictve. Žalobkyňa po negatívnom stanovisku žalovaného v 2. rade sa obrátila i na Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v P., a to so svojim podnetom a žiadosťou zo dňa 12.01.2022. Vzhľadom na nepodanie žiadosti žalovanou v 1. rade, ako i na zamietavé stanovisko žalovaného v 2. rade, ktoré bolo Regionálnemu úradu zaslané, i tento zaslal žalobkyňi zamietavé stanovisko k podnetu a k žiadosti o exhumáciu. Vzhľadom ku skutočnosti, že žalovaný v 2. rade porušil svoje povinnosti ako prenajímateľ hrobového miesta a vydal povolenie na umiestnenie zosnulého do rodinnej hrobky žalobkyne bez jej súhlasu, pričom svoje protiprávne konanie do dnešného dňa nenapravil, žalobkyňa žalovala aj žalovaného v 2. rade a odôvodnila týmto konaním jeho pasívnu legitímáciu v spore. Vzhľadom k nekonaniu žalovanej v 1. rade, čo do žiadosti podľa § 19 ods. 7 Zákona o pohrebnictve, ako i nevyžiadaniu súhlasu žalobkyne s umiestnením tela pozostalého do rodinnej hrobky žalobkyne, týmto odôvodnila potrebu žalovať a pasívnu legitímáciu žalovanej v 1. rade.

3. Uznesením č. k. 12C/59/2022-173 zo dňa 11.12.2023 bolo konanie voči pôvodne označenému žalovanému v 2. rade - B. D., zastavené v zmysle § 145 ods. 1, 2 CSP, ktoré uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 27.12.2023.

4. Následne na základe vykonaného dokazovania súd prvej inštancie zistil nasledovaný skutkový stav a to, že žalobkyňa uzatvorila s prevádzkovateľom pohrebiska B. D. Zmluvu o nájme hrobového miesta č. XX/XXXX, a to hrobového miesta č. XXX/XXX. s platnosťou od 14.05.2017 do 14.05.2027 (č. I. 3). Uvedené hrobové miesto bolo do roku 2007 v nájme manžela žalobkyne, ktorý v roku XXXX zomrel. Dňa 29.11.2021 (č. I. 5 p.v.) B. D. ako prevádzkovateľ pohrebiska a správca cintorínov bol upovedomený o úmrtí K. F., manžela žalovanej, zo dňa 28.11.2021, pričom ako obstarávateľka pohrebu vystupovala manželka nebohého K. F. - žalovaná a na základe obstarávateľky pohrebu, t. j. žalovanej, B. Q. D. R. 29.11.2021 vydal povolenie č. 80/2021 na umiestnenie pozostatkov nebohého K. F. do hrobu č. XXX/XXX.. Dňa 02.12.2021 na základe vydaného povolenia č. 80/2021 sa konal pohreb nebohého K. F., na ktorom pohrebe ako vyplýva z vykonaného dokazovania - výsluchu strán sporu, boli prítomní švagriná (žalobkyňa) nebohého K. F. so svojou rodinou, ako aj obstarávateľka pohrebu (žalovaná) manželka nebohého K. F. so svojou rodinou. Z vykonaného dokazovania bolo preukázané, že uvedené hrobové miesto zaobstarali, a to pravdepodobne kúpou ešte rodičia žalovanej a manžela žalobkyne, nakoľko podľa vykonaného dokazovania a výpovede strán sporu rodičia zaobstarali v presne nezistenom čase uvedené hrobové miesto, pravdepodobne opustenú starú hrobku, ktorú zrekonštruovali, resp. zabezpečovali náklady s jej opravou ešte rodičia žalovanej a manžel žalobkyne. Z vykonaného dokazovania, ako už bolo uvedené, bolo preukázané, že žalobkyňa spolu so svojou rodinou a žalovaná so svojou rodinou sa zúčastnili pohrebu nebohého K. F., pričom ďalšia skutočnosť, ktorá je nesporná, je, že žalobkyňa mala vedomosť jednak o úmrtí K. F., ako aj o mieste a čase jeho pohrebu. Ako už bolo uvedené, žalobkyňa spolu so svojou rodinou sa pohrebu zúčastnila, avšak pred samotným obradom nevyjadrila žiaden nesúhlas s pochovaním telesných pozostatkov K. F. do vyššie uvedeného hrobu a námietky, čo bolo preukázané aj z výpovede svedka pána K., vyjadrila až po vykonaní obradu s odôvodnením zachovania piety a pokoja na tomto obrade. Z vykonaného dokazovania bolo preukázané, že žalovaná nežiadala súhlas žalobkyne s uložením pozostatkov jej manžela do hrobového miesta,

avšak z celého dokazovania bolo zrejmé, že sa jednalo o rodinné hrobové miesto, o čom svedčí skutočnosť, že do uvedeného hrobového miesta sú pochovaní príbuzní zo strany žalobkyne, jej nevesta, vnuk, manžel žalobkyne, t. j. brat žalovanej, s čím žalovaná súhlasila, voči tomuto nemala žiadne námietky, čo bolo potvrdené aj samotnou žalobkyňou, a preto pravdepodobne aj z týchto dôvodov mala žalovaná za to, že s uložením pozostatkov jej nebohého manžela žalobkyňa súhlasí, a to aj s poukazom k tomu, ako bolo potvrdené zo svedeckých výpovedí, až do uvedeného pohrebu, boli vzťahy medzi žalobkyňou a žalovanou dobré a nedochádzalo medzi nimi k žiadnym konfliktom, pričom z výpovedí svedkov bolo však zrejmé, že žalobkyňa mala negatívny vzťah k manželovi žalovanej, pravdepodobne aj z dôvodu jeho národnosti, ako aj z dôvodu povahových vlastností nebohého K. F.. Z výpovedí svedkov bolo preukázané, že žalovaná sa podieľala na úprave rodinnej hrobky, investovala finančné prostriedky aj do nového náhrobného pomníka, keďže bolo na náhrobnom kameni realizované aj jej meno s tým, že do tohto rodinného hrobu bude pochovaná aj žalovaná. Následne však došlo k tej skutočnosti, že syn žalobkyne meno žalovanej na náhrobnom kameni odstránil a žalovaná z tohto dôvodu podala trestné oznámenie. Vzťahy medzi rodinou žalobkyne a rodinou žalovanej sa tak narušili práve z dôvodu uloženia telesných pozostatkov manžela žalovanej do rodinného hrobu. Svedok pán K., ako správca pohrebiska, v svedeckej výpovedi potvrdil, že došlo na jeho strane k pochybeniu v tom, že si nevyžiadal súhlas pred uložením pozostatkov K. F. od nájomcu, t. j. od žalobkyne, pričom sám potvrdil, že má vedomosť o tom, že nájomca hrobového miesta, teda žalobkyňa a žalovaná sú blízke príbuzné, a že v tomto rodinnom hrobe sú uložené pozostatky príbuzných strán sporu. Žalobkyňa po pohrebe nebohého K. F. podala dňa 07.12.2021 žiadosť na B. D. (č. l. 6) a žiadala o okamžité odstránenie nežiaduceho stavu s odôvodnením, že dňa 02.12.2021 bez jej súhlasu, ako nájomcu hrobového miesta, bol do rodinnej hrobky protizákonne pochovaný nebohý K. F. a žiadala o okamžitú nápravu protiprávneho stavu, t. j. pochovanie nebohého K. F. do jeho alebo jeho rodinou prenajatého hrobového miesta v lehote najneskôr do 7 dní od obdržania listu. B. D. vo vyjadrení zo dňa 26.01.2022 k šetreniu podnetu žalobkyne uviedlo, že B. D. ako prevádzkovateľ pohrebísk na území B. D. a správca cintorínov v katastrálnych územiach bolo dňa 29.11.2021, v priestoroch pohrebnej služby I. I., na ulici M. N. X O. D. upovedomené o úmrtí K. F. zo dňa 28.11.2021 a ako obstarávateľ pohrebu nebohého vystupovala manželka zosnulého E. F., L. B. aj za prítomnosti ešte ďalších rodinných príslušníkov. Manželka zosnulého, ako aj ostatní prítomní prejavili vôľu k miestu posledného odpočinku v tom zmysle, aby bol nebohý pochovaný v rodinnej hrobke rodiny B. a manželka zosnulého má na uvedenom hrobovom mieste pochovaných rodičov aj brata a okrem zosnulých rodičov a brata pani F. sú v hrobe pochované ďalšie dve osoby. B. D. v uvedenom vyjadrení ďalej uviedlo, že pohreb zosnulého sa uskutočnil dňa 02.12.2021 na katolíckom cintoríne v Želiezovciach do rodinnej hrobky č. XXX/XXX., pohreb bol vykonaný pohrebnou službou I. I., M. N. X, D., a to aj za prítomnosti nájomníčky hrobového miesta, ako aj ostatných pozostalých rodinných príslušníkov nebohého a počas pohrebného obradu nebola nikým z prítomných prejavená nevôľa ani nespokojnosť s prebiehajúcou poslednou rozlúčkou so zosnulým, ako ani s určeným miestom odpočinku zosnulého. Dňa 08.12.2021 B. D. obdržalo žiadosť pani A. B., F. S. B. a T. J., ktorá je evidovaná pod číslom 13456/2021, predmetom tejto žiadosti je odstránenie "nežiaduceho" stavu ohľadom miesta posledného odpočinku nebohého pána K. F.. Mesto Želiezovce v uvedenom vyjadrení s poukazom na zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve a tiež v zmysle § 8 ods. 1 VZN B. D. č. 4/2011 o cintorínskych službách na pohrebiskách v Meste Želiezovce, ktoré ustanovujú postup ohľadom exhumácie ľudských pozostatkov uviedlo, že nie je možné predmetnej žiadosti vyhovieť. Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Leviciach vo vyjadrení zo dňa 15.02.2022 uviedol, že dňa 19.01.2022 bol na RÚVZ zaevidovaný podnet žalobkyne o odstúpení z Úradu verejného zdravotníctva SR dňa 17.01.2022, ktorý sa týkal vykonania kontroly na úseku pohrebníctva z dôvodu, že do rodinnej hrobky žalobkyne bola omylom pochovaná cudzia osoba a zároveň o súhlas o exhumáciu tejto osoby. Na základe podnetu bolo v dňoch 25.01.2022 a 10.02.2022 vykonané zamestnancami RÚVZ v Leviciach prešetrenie, pričom bolo zistené, že pochovanie zosnulého bolo zabezpečené pohrebnou službou č. 80/2022 B. Q. D. zo dňa 29.11.2021, pričom B. D. zaslalo k šetreniu podnetu vyjadrenie č. 124/2022 zo dňa 26.01.2022 a na základe tohto vyjadrenia vystupovala ako obstarávateľka pohrebu zosnulého jeho manželka E. F., pričom B. D. odmietlo žiadosť A. B. o odstránenie "nežiaduceho" stavu ohľadom miesta posledného odpočinku nebohého vyhovieť, pričom na základe zistených skutočností, ako ďalej vyplýva z vyjadrenia k podnetu a k žiadosti o exhumáciu, bolo konštatované, že počas prešetrenia podnetu žalobkyne zamestnancami RÚVZ v Leviciach neboli zistené nedostatky na úseku pohrebníctva zo strany správcu cintorína ani zo strany pohrebnej služby a v prípade porušenia povinností vyplývajúcich z nájomnej zmluvy hrobového miesta nie je RÚVZ v Leviciach kompetentným v danej veci konať, nakoľko sa jedná o občianskoprávny vzťah, upravený Občianskym zákonníkom a čo sa týka povolenia na exhumáciu, poukázal na ustanovenie § 19 ods. 7 Zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve.

5. Na základe vykonaného dokazovania súd prvej inštancie vyhodnotil, že žaloba je nedôvodná. Z vykonaného dokazovania bolo preukázané, že žalovaná bola obstarávateľkou pohrebu svojho nebohého manžela K. F., zomrelého 28.11.2021, ktorý bol pochovaný do rodinnej hrobky strán sporu dňa 02.12.2021. Z vykonaného dokazovania bolo preukázané, že žalobkyňa sa pohrebu dňa 02.12.2021 zúčastnila, pričom ako bolo preukázané aj z výpovedí svedkov, ako aj samotnej žalobkyne, táto mala vedomosť o mieste a čase pohrebu svojho príbuzného - švagra K. F.. Z vykonaného dokazovania zo svedeckej výpovede svedka K. bolo ďalej preukázané, že tento ako zástupca prevádzkovateľa pohrebiska si nevyžiadal súhlas o uložení pozostatkov K. F. do hrobového miesta od nájomcu hrobového miesta, t. j. od žalobkyne. Z vykonaného dokazovania však bolo preukázané, že samotná žalobkyňa mala vedomosť, že s vysokou pravdepodobnosťou bude K. F. do uvedeného hrobového miesta pochovaný, nakoľko do uvedeného hrobového miesta, teda rodinnej hrobky, boli pochovaní všetci členovia rodiny žalobkyne so súhlasom žalovanej, pričom jednoznačne rodičia žalovanej, ktorí predmetné hrobové miesto zadovážili, pravdepodobne kúpou za ich života, toto hrobové miesto zabezpečovali pre všetkých zomrejších členov rodiny. Z vykonaného dokazovania bolo ďalej preukázané, že vzťahy medzi žalovanou a žalobkyňou boli dobré a žalobkyňa mala výhrady len voči osobe svojho švagra, teda manžela žalovanej K. F.. Bolo vysoko pravdepodobné, že samotná žalobkyňa sa počas života K. F. nevyjadrovala negatívne, teda v tom smere, aby bol pochovaný do uvedenej rodinnej hrobky, a to pravdepodobne z dôvodu nenarušenia vzájomných rodinných vzťahov. Súd prvej inštancie ďalej vyhodnotil, že samotná žalobkyňa sa pohrebu zúčastnila, nijakým spôsobom k uloženiu telesných pozostatkov K. F. do hrobového miesta, ktorého je nájomcom, nezabránila, a teda súd vyhodnotil, že pred uložením pozostatkov K. F. do hrobového miesta dala konkludentný súhlas. Nakoľko v prípade, že by tento nesúhlas vyjadrila pred samotným uložením telesných pozostatkov do hrobového miesta, ktorého je nájomcom, k uloženiu telesných pozostatkov do hrobového miesta by nedošlo. Súd prvej inštancie poukázal ďalej na to, že podanie žiadosti o povolenie exhumácie je oprávnením obstarávateľa pohrebu a nie jeho povinnosťou, nakoľko takáto povinnosť nie je v žiadnom právnom predpise zakotvená, v dôsledku čoho tak nemožno uložiť obstarávateľovi pohrebu, v tomto prípade žalovanej, takúto povinnosť uložiť ani súdnym rozhodnutím. Z uvedeného dôvodu tak súd žalobu zamietol.

6. Žalovaná vzala vzájomnú žalobu v celom rozsahu späť, súd prvej inštancie preto konanie o vzájomnej žalobe v zmysle § 145 ods. 1 CSP zastavil tak, ako je uvedené vo výroku III. tohto rozhodnutia.

7. O náhrade trov konania súd prvej inštancie rozhodol tak, že žalovaná bola v konaní procesne úspešná a súd jej v zmysle § 255 ods. 1 CSP a 262 ods. 1 CSP priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (výrok II. rozhodnutia). Okrem toho mal za to, že žalovaná procesne zavinila zastavenie konania vo vzájomnej žalobe, preto v tejto časti konania v zmysle § 256 ods. 1 CSP priznal žalobkyni voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % tak, ako je uvedené vo výroku č. IV. tohto rozhodnutia.

8. Proti tomuto rozsudku v celom rozsahu v zákonnej lehote podala odvolanie žalobkyňa, z dôvodov v zmysle § 365 ods. 1 písm. d), f), h) CSP, nakoľko nesúhlasila s niektorými závermi súdu. Žalovaná (poznámka odvolacieho súdu, asi správne má byť žalobkyňa) niekoľkokrát počas konania poukazovala na skutočnosť, že je výlučnou nájomníčkou hrobového miesta č. XXX I. F., L. X, na katolíckom cintoríne v D. na základe písomnej zmluvy o nájme uzatvorenej s prevádzkovateľom pohrebiska s platnosťou od 14.05.2017 do 14.05.2027, čo preukázala v konaní i samotnou zmluvou a vyjadreniami, či už strán sporu tak i svedkov. V zmysle zákona o pohrebníctve právo užívať hrobové miesto vzniká uzavretím nájomnej zmluvy, z toho dôvodu jednoznačne vyplýva, že možnosť rozhodovať o tom, kto bude do uvedeného hrobového miesta v hrobke pochovaný mala výlučne len žalobkyňa. Skutočnosti, ktoré boli v konaní tvrdené žalovanou a svedkami, že starí rodičia v minulosti zakúpili hrobku s tým, že ich vôľou bolo, aby do tejto hrobky boli pochovaní všetci rodinní príslušníci, sa jednak nezakladajú na pravde, nakoľko ako bolo už uvedené v konaní, ťažko si predstaviť nadobudnutie vlastníckeho práva k hrobke počas totalitného režimu, pričom v podmienkach Slovenskej republiky, čo sa týka priamo hrobového miesta, je možný len nájom. V druhom rade uvedené tvrdenia sú už v súčasnosti ťažko preukázateľné, keďže sa malo jednať len o ústny prejav starých rodičov a v konečnom dôsledku sú v konaní bezpredmetnými, nakoľko v čase vykonania pohrebu nebohého K. F., títo neboli nájomcami hrobového miesta. Hrobové miesto užíva už niekoľko rokov podľa nájomnej zmluvy žalobkyňa a pred ňou jej manžel, takže v danom prípade bolo potrebné prihliadať na prejav vôle práve žalobkyne.

Prvostupňový súd v danom prípade absolútne ignoroval skutočnosť uzatvorenej nájomnej zmluvy na hrobové miesto výlučne žalobkyňou, pretože inak by mal z uvedeného konania a jednotlivých výsluchov jednoznačne preukázané, že k vydaniu rozhodnutia na pochovanie nebohého do sporného hrobového miesta bolo vykonané na základe uvedenia do omylu ergo protiprávneho konania zo strany žalovanej. V konaní bolo jednoznačne preukázané, že či už žalovaná, tak ani jej rodinný príslušníci po smrti K. F., nekontaktovali žalobkyňu za účelom udelenia súhlasu, aby bol pochovaný do hrobového miesta v nájme žalobkyne. Dokonca sa vyjadrili, že uvedené ani len nepovažovali za potrebné a nebol dôvod tento súhlas žiadať. Bolo preto jednoznačne preukázané, že žalovaná konala v príkrom rozpore so zákonom, pričom v našom práve sa uplatňuje stará zásada „*ius ex iniuria non orfitur*“ (právo nevzniká z bezprávia), teda na právnom úkone, ktorý nepožíva právnu ochranu, nemožno zakladať iné práva. V tomto smere bolo preto nemysliteľným, aby prvostupňový súd postavil svoje rozhodnutie, ktorým zamietol žalobu najmä na vyjadrení, že podanie žiadosti na povolenie exhumácie je oprávnením obstarávateľa a nie jeho povinnosťou, nakoľko táto povinnosť nie je v žiadnom právnom predpise zakotvená, v dôsledku čoho tak nemožno uložiť obstarávateľovi pohrebu, v tomto prípade žalovanej, takúto povinnosť uložiť ani súdnym rozhodnutím. Z uvedeného dôvodu tak súd žalobu zamietol.

9. Rovnako nebolo možné stotožniť sa s vyjadrením prvostupňového súdu, že žalobkyňa mala vedomosť o tom, že s vysokou pravdepodobnosťou bude nebohý K. F. pochovaný práve do uvedeného hrobového miesta, nakoľko toto sú len hypotézy a ničím nepodložené dohady súdu, pričom v celom konaní nebolo ani čiastočne preukázané, že sa túto skutočnosť mohla žalovaná dozvedieť ešte pred samotným pohrebom. Ako bolo v konaní preukázané na základe výpovede svedkov i strán, dcére žalobkyne volala dcéra žalovanej o termíne pohrebu, túto informovala, čo sa miesta pohrebu týka, že sa uskutoční na cintoríne v Želiezovciach, nie však, že bude pochovaný do rodinnej hrobky. Nakoniec žalovaná nemohla mať o uvedenom vedomosť už len z dôvodu, že ju pred samotným pohrebom ako nájomníčku hrobového miesta nikto nekontaktoval za účelom poskytnutia súhlasu s uložením nebohého do hrobu, preto by jej nikdy ani len nenapadlo, že k takémuto konaniu príde. Uvedenú vedomosť o uložení nebohého do rodinnej hrobky zároveň súd zakladá na tej skutočnosti, že do rodinnej hrobky boli pochovaní všetci členovia rodiny žalobkyne so súhlasom žalovanej, čo je však s ohľadom na osobu nájomcu absolútne bezpredmetné. Jednoznačne z konania vyplynulo, že žalobkyňa a jej rodina nemala dobré vzťahy s nebohým K. F. a teda ani by nikdy nesúhlasili s jeho pochovaním do predmetnej hrobky, čoho si bola samotná žalovaná, ako i jej rodina dobre vedomá. Tento nebol prítomný ani na pohrebe manžela samotnej žalobkyne. Skutočnosť, že si žalobkyňa a jej rodina vychádzali dobre so samotnou žalovanou ešte nezakladá dôvod, aby žalovaná jednala svojvoľne a bez akéhokoľvek súhlasu nájomcu - žalobkyne pochovala svojho manžela do hrobového miesta. Nezákonnosť konania žalovanej je o to vypuklejšia z dôvodu, že i napriek tomu, že sa toto konanie snaží súd zhojiť cez prizmu dobrých mravov s poukazom na dobré rodinné vzťahy a vôľu starých rodičov užívať predmetnú hrobku na pochovávanie zosnulých členov celej rodiny, sama žalovaná uviedla, že žalobkyňi vždy dala súhlas na pochovanie člena rodiny do hrobky, pričom opakujeme, že tento nebol z jej strany potrebný. Uvedené preto núti k zamysleniu, prečo takto nepostupovala i sama žalovaná a rovnako nežiadala súhlas žalobkyne. Nečinnosť alebo mlčanie samy osebe nemožno považovať za prejav vôle. Ak sa vôľa konajúceho neprejavila navonok žiadnym spôsobom, ide o neexistentný právny úkon (*negotium non existens*). Vzniknutú situáciu žalobkyňa spolu s rodinou začali riešiť hneď po skončení pohrebu, kedy volali správcovi cintorína, p. K., ktorý sa priznal, že žalovaná ho uviedla do omylu, že súhlas s pohrebom bol od nájomcu hrobového miesta daný a zároveň ich ubezpečil, že vzniknutá situácia sa dá do poriadku a všetko sa bude musieť vyriešiť. Situáciu pán K. následne riešil priamo návštevou žalovanej, ktorá však odmietla premiestniť svojho manžela do iného hrobu, nakoľko na tento nemá peniaze. Uviedla, že sa podieľa na financovaní rodinnej hrobky, čo však v konaní žiadnym spôsobom nepreukázala, nakoľko i výpovede svedkov, čo sa týka podieľania sa na financovaní opráv a nájmu, sú nepresvedčivé.

10. Záverom poukázala na výroky III. a IV., ktorými bolo rozhodnuté o vzájomnej žalobe, ktorú v konaní podala práve žalovaná. Rovnako to bola práve žalovaná, ktorá zobrala návrh vzájomnej žaloby späť. Z uvedeného dôvodu bola to práve žalovaná, ktorá by mala byť zviazaná súdom na náhradu trov konania v rozsahu 100 %, v časti úkonov týkajúcich sa vzájomnej žaloby, nakoľko bola v časti svojho návrhu neúspešná. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti navrhla, aby Krajský súd rozsudok Okresného súdu Levice pod sp. zn. 12C/59/2022-227 zo dňa 02. apríla 2024 zrušil a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie, alebo vo veci sám rozhodol.

11. Žalovaná písomné vyjadrenie k odvolaniu žalobkyne podala po uplynutí lehoty, stanovenej súdom. Zdôraznila absenciu zákonom aprobovanej exhumácie, ako aj absenciu naliehavého právneho záujmu. Poukázala na to, že participovala na nájme hrobového miesta a všetkých súvisiacich výdavkoch, keďže sa jednalo o rodinné hrobové miesto a na pomníku bolo aj jej meno. Mala tiež za to, že rodinná hrobka nie je predmetom konania. Žalobkyňa udelila súhlas počas rozhovoru na cintoríne. Zároveň poukázala na skutočnosť, že nebohý F. zosnul následkom vírusového ochorenia COVID, čím sa 10 ročná tlejúca doba predlžuje. Akákoľvek manipulácia s pozostatkami by bola v príkrom rozpore s morálkou a s humánnosťou. To, že žalobkyňa žiadala od žalovanej súhlas s pochovaním, znamenalo podľa žalovanej, že žalovaná disponovala žalobkyňou uznávaným právom k rodinnej hrobke a participovala na udržiavaní rodinnej hrobky.

12. Vyjadrenie žalovanej bolo zaslané na vedomie žalobkyne, ktorá zaslala odvolaciu repliku a v nej namietala, že vyjadrenie žalovanej sa nezakladá na pravde. Žalovaná nikdy nebola nájomníčkou hrobového miesta. Všetky náklady znášala len žalobkyňa a jej nebohý manžel, pričom svedkovia nevedeli uviesť ani približné sumy. Žalobkyňa súhlas na pochovanie nebohého p. F. nikdy nedala, a to písomný ani ústny. Na cintorín žalobkyňa už minimálne 5 rokov nechodí sama a s p. H. sa za celé tieto roky nevideli ani nerozprávali. Namietala, že ak by išlo o rodinnú hrobku, boli by tam pochovaní aj ďalší súrodenci, avšak tí sú pochovaní inde. Vytýkala, že žalovaná ani rodinní príslušníci sa o hrobku nezaujímajú a meno žalovanej bolo napísané len z dobrej viery žalobkyne, pretože nechcela byť pochovaná so svojím bývalým manželom.

13. K uvedenému vyjadreniu zastala stanovisko žalovaná (odvolacia duplika), ktorá uviedla, že uhradila polovicu všetkých výdavkov, ktoré faktúrami a blokmi deklarovala žalobkyne, preto je logické, že žalovaná nebude vedieť predkladať bloky a faktúry. Uvedené však nie je predmetom konania. Poukázala tiež na to, že nikto nedeklaroval opak svedeckých výpovedí ohľadom súhlasu a okolností súhlasu. Rovnako bolo preukázané, že ide rodinnú hrobku. Žalobkyňa na jednej strane popiera akékoľvek práva žalovanej, na druhej strane deklaruje, že rodina žalobkyne žiadala súhlas žalovanej s pochovaním členov ich rodiny, čo dokazuje, že uznávali práva žalovanej k rodinnej hrobke, inak by sa nepýtali. Priložila taktiež fotografie, preukazujúce starostlivosť o rodinnú hrobku, čo však tiež nie je predmetom konania. Meno žalovanej na rodinnej hrobke nebolo prejavom dobrej vôle žalobkyne, ale znakom permanentnej participácie žalovanej na údržbe hrobky, znakom akceptácie prejavu vôle nadobúdateľov hrobky, znakom príslušných práv k rodinnej hrobke a znakom rodinnej spolupatričnosti a vzájomnej akceptácie.

14. Aj predmetné stanovisko bolo žalobkyne zaslané na vedomie, v záujme zachovania kontradiktórnosti konania.

15. Krajský súd v Nitre, ako súd odvolací (§ 34 CSP), posudzujúc odvolanie žalobkyne, po zistení, že v danom prípade boli splnené podmienky na podanie odvolania podľa § 361 ods. 1 CSP a po zistení, že odvolanie spĺňa náležitosti podľa § 363 CSP, viazaný rozsahom odvolania a odvolacími dôvodmi odvolania (§ 379 a § 380 CSP), rovnako tak viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie (§ 383 CSP), prejednal odvolania bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 CSP), pretože nepovažoval za potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie a nevyžadoval si to dôležitý verejný záujem, s následným verejným vyhlásením rozhodnutia (§ 219 ods. 3 CSP), keď dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne nie je dôvodné a napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie je potrebné podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdiť ako vecne správny.

16. Predmetom konania je žaloba žalobkyne, ktorou sa domáhala voči žalovanej (pôvodne označenej ako žalovaná v 1. rade) uloženia povinnosť podať žiadosť o povolenie exhumácie ľudských pozostatkov zosnulého K. F., zomr. XX.XX.XXXX. Okrem žalovanej žalobkyňa pôvodne podala žalobu aj voči žalovanému v 2. rade, ktorú však vzala späť a súd prvej inštancie právoplatne konanie zastavil (uvedené nie je predmetom napadnutého rozsudku). Následne predmetom konania tak zostal len nárok žalobkyne voči žalovanej vyššie uvedený a taktiež vzájomná žaloba žalovanej voči žalobkyne, ktorou sa žalovaná voči žalobkyne domáhala toho, aby po smrti mohla byť uložená v rodinnej hrobke. Žalovaná vzájomnú žalobu vzala späť, s čím žalobkyňa súhlasila, preto súd prvej inštancie napadnutým rozsudkom rozhodol tak, že žalobu žalobkyne zamietol a konanie o vzájomnej žalobe žalovanej zastavil. Pri každom výroku súd prvej inštancie rozhodol aj o nároku na náhradu trov konania a to tak, ako je uvedené v bode 1 tohto odôvodnenia. Zamietnutie žaloby súd prvej inštancie odôvodnil konkludentným súhlasom

žalobkyne s uložením telesných pozostatkov do hrobového miesta, ktorého je nájomcom a tiež tým, že podanie žiadosti o povolenie exhumácie je oprávnením obstarávateľa pohrebu a nie jeho povinnosťou. Proti tomuto rozsudku v celom rozsahu podala odvolanie žalobkyňa, namietajúc, že je nájomníčkou hrobového miesta, nebola kontaktovaná ohľadom udelenia súhlasu s pochovaním do hrobového miesta a samotná vedomosť, že bude vykonané pochovanie do prenajatého hrobového miesta, je len hypotéza. Nečinnosť a mlčanie samy o sebe nemožno považovať za prejav vôle. Záverom vytkla, že by mala byť žalovaná zaviazaná na úhradu trov konania.

17. Po prejednaní veci, zaoberajúc sa odvolacími námietkami žalobkyne, odvolací súd dospel k tomu, že rozsudok súdu prvej inštancie je vo výroku vecne správny, ako aj dostatočne odôvodnený, preto nepovažoval za potrebné v súlade s ustanovením § 387 CSP opakovať tie isté dôvody, ktoré sú obsiahnuté v prvoinštančnom rozhodnutí, vrátane citácie právnych predpisov, vzťahujúcich sa na tento prípad. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia a konštatuje správnosť dôvodov, ktoré súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí uviedol. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia odvolací súd uvádza, že súd prvej inštancie v tejto veci riadne zistil skutkový stav v zmysle návrhov strán sporu na vykonané dokazovanie a jeho závery majú oporu vo vykonanom dokazovaní. Svoje rozhodnutie aj dostatočne odôvodnil a závery v ňom uvedené zrozumiteľne vysvetlil, ako aj uviedol, prečo nie je možné uložiť žalovanej povinnosť podať žiadosť o povolenie exhumácie ľudských pozostatkov zosnulého K. F., zomr. XX.XX.XXXX.

18. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne posúdil otázku platnosti zmluvy o nájme hrobového miesta č. XX/XXXX, ktorú uzatvorila žalobkyňa s B. D., ako aj správne prihliadol na skutočnosť, že v čase úmrtia a pochovania K. F. bola nájomníčkou hrobového miesta žalobkyňa. Uvedené nepoprela ani žalovaná, avšak v tomto ohľade je potrebné prihliadnuť na to, že hrobové miesto je miesto na pohrebisku, ktoré je určené na vybudovanie hrobu, hrobky alebo miesta na uloženie urny. Teda k hrobovému miestu sa zriaďuje právo užívať uzatvorením nájomnej zmluvy. Nájomnú zmluvu pritom v roku 2007 pri úmrtí nájomcu (manžel žalobkyne) prenajímateľ uzatváral s dedičmi a ak ich bolo viac, s tým z dedičov, ktorý sa prihlásil prvý (žalobkyňa). Zo zákona nevyplýva, že by bolo možné uzatvoriť nájomnú zmluvu s viacerými dedičmi tak, ako to tvrdila žalobkyňa. Uvedené podľa názoru odvolacieho súdu dokresľuje tvrdenia strán sporu o zaobstaraní hrobky. Hrobka je pritom stavebná konštrukcia, teda aj podľa názoru odvolacieho súdu, mohlo k nej vzniknúť vlastnícke právo zo strany rodičov žalovanej, avšak uvedené nie je podstatné pre právne posúdenie, ale ide len o dokreslenie skutkovej situácie a vysporiadanie sa s odvolacou argumentáciou žalobkyne. S poukazom na uvedené odvolací súd mal za to, že súd prvej inštancie správne prihliadol aj na to, že žalobkyňa a žalovaná sú v príbuzenskom vzťahu a v prenajatom hrobovom mieste a predchodcami strán sporu vybudovanej (resp. opravenej) hrobke sú pochovaní príbuzní obidvoch strán sporu (príbuzní žalobkyne so súhlasom žalovanej). Okrem toho obidve strany sporu potvrdili, že hrobku zabezpečili rodičia žalovanej a sú v nej pochovaní (aj žalobkyňa vo svojej výpovedi uviedla, že „svokor to kupoval“), teda nie je správna argumentácia žalobkyne o nemožnosti vlastníť hrobku. Nájomný vzťah sa týka len hrobového miesta a pri viacerých dedičoch, resp. v súčasnosti osobách blízkych, sa uzatvára nájomná zmluva s tou osobou, ktorá prejaví záujem prvá. Nespornou skutočnosťou tiež bolo, že v čase pochovávania K. F. bolo na náhrobnom kameni uvedené aj meno žalovanej, čiže žalovaná mala súhlas žalobkyne s jej pochovaním do hrobového miesta. Je pritom bežné a aj očakávané, že manželia bývajú pochovaní spoločne, a preto aj podľa názoru odvolacieho súdu žalobkyňa mala a mohla očakávať, že do hrobového miesta bude pochovaný aj manžel žalovanej, o to viac, keď miesto pohrebu bolo určené D.. Bolo potrebné prihliadnuť pritom aj na vyjadrenie žalobkyne, ktorá uviedla, že mala za to, že žalovaná zoberie F. do U. a tam bude pochovaný. Už len samotná skutočnosť, že miesto a čas pohrebu bol žalobkyňi oznámený 3 dni vopred a bola si vedomá toho, že sa uskutoční v Želiezovciach, dávalo jej dostatok indícií a času, aby vyjadrila svoj nesúhlas s pochovaním nebohého do rodinnej hrobky. Keďže zákon nevyžaduje písomný súhlas, ale postačuje ústny (potvrdila to aj žalobkyňa), odvolací súd má za to, že tento súhlas môže byť daný aj konkludentne. S ohľadom na všetky okolnosti, ktoré súd prvej inštancie v rámci vykonaného dokazovania zistil, bolo aj podľa názoru odvolacieho súdu zrejmé, že žalobkyňa konkludentne súhlasila s uložením pozostatkov neb. K. F. do rodinnej hrobky. Ohľadom nemožnosti konkludentne udeliť súhlas, odvolací súd dodáva, že teória a judikatúra, na ktorú odkazuje žalobkyňa, sa týka pracovnoprávných sporov.

19. K ďalším námietkam žalobkyne, odvolací súd dodáva, že smrť človeka je vždy spojovaná s pietou a bážňou. Mŕtvemu človeku sa preukazuje úcta, pohrebné obrady majú dôstojný priebeh, zohľadňujú ľudské, náboženské i etické ctenie. Dôstojnosť a úcta sa preukazuje i ľudským pozostatkom. Nie je

vylúčené a to ani z náboženského hľadiska, aby ľudské pozostatky boli po uložení do hrobu následne exhumované. Podmienky k exhumácii ľudských pozostatkov upravuje príslušný právny predpis. Toho času to bol zákon č. 131/2010 Z.z. o pohrebníctve. Tento predpis pripúšťa možnosť exhumácie ľudských pozostatkov na základe žiadosti obstarávateľa pohrebu. Až následne, ak by obstarávateľ pohrebu už nežil, iných osôb. V konaní bolo jednoznačne preukázané, že obstarávateľom pohrebu bola žalovaná. Preto len žalovanej náleží právo podať žiadosť o exhumáciu. Nespornou skutočnosťou bolo pritom to, že medzi žalobkyňou a žalovanou došlo k nezhode a žalovaná odmieta podať žiadosť o exhumáciu telesných pozostatkov zosnulého. Žalobkyňa žalobu odôvodňovala tým, že nebol pýtaný jej ústny alebo písomný súhlas s pochovaním, nechce, aby tam bol nebohý pochovaný, pretože ho nemala rada, nebol dobrý človek, nesprával sa pekne k rodine a nebol na pohrebe jej manžela. Uvedené dôvody však podľa názoru odvolacieho súdu nie sú postačujúcimi dôvodmi na to, aby bola žalovanej uložená povinnosť a to ešte taká, ktorá jej nevyplýva zo žiadneho zákonného ustanovenia. V prvom rade je potrebné prihliadnuť na to, že nebolo preukázané, že by žalovaná nemala konkludentný súhlas s pochovaním manžela do rodinnej hrobky od žalobkyne. Okrem toho súd prvej inštancie správne prihliadol aj na to, že ide o právom dovolenú možnosť podať žiadosť. Pritom nie je ani zákonom ustanovené, že tejto žiadosti bude aj vyhovené a to najmä v prípade podania žiadosti v tlejúcej dobe (do 10 rokov od pochovania). Žalobkyňa v tomto ohľade nepreukázala súhlasné vyjadrenie regionálneho úradu verejného zdravotníctva a rovnako tak bolo otáznе, či žalovaná má finančné prostriedky na úhradu nákladov za exhumáciu (z vykonaného dokazovania vyplynulo, že žalovaná nemá finančné prostriedky – žiadala aj o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov), a v konečnom dôsledku je aj neprípustné, aby bola žalovanej aktom aplikácie práva (v danom prípade rozsudkom) konštituovaná doposiaľ neexistujúca povinnosť (napr. nálezy Ústavného súdu sp. zn. II ÚS 190/94, I. ÚS 505/99) a to podať žiadosť, ktorá je len možnosťou (právom dovoleným konaním).

20. Z vyššie uvedeného potom vyplýva, že žalovaná má právo podať žiadosť o exhumáciu nebohého manžela, avšak nie povinnosť a to bez ohľadu na to, či bola oprávnená, alebo nebola oprávnená nakladať s hrobovým miestom bez súhlasu žalobkyne (konkludentný súhlas preukázaný bol), a preto súd prvej inštancie správne rozhodol, keď žalobu žalobkyne zamietol. Rovnako tak súd prvej inštancie správne konanie o vzájomnej žalobe zastavil, s čím žalobkyňa vyjadrila súhlas a tento súhlas nemožno dodatočne vziať späť. Následne súd prvej inštancie správne priznal žalovanej nárok na náhradu trov konania voči žalobkyne v časti, týkajúcej sa zamietnutia žaloby a žalobkyne priznal nárok na náhradu trov konania voči žalovanej v časti, týkajúcej sa zastavenia konania o vzájomnej žalobe.

21. Odvolací súd je tiež toho názoru, že súd prvej inštancie postupoval pri odôvodnení rozhodnutia v súlade s ustanovením § 220 ods. 2 CSP, pričom odôvodnenie rozhodnutia obsahuje základné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie, spíňa parametre zákonného odôvodnenia; za existujúci odvolací dôvod nemožno považovať to, že súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv strany sporu, ale len to, že by ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom, ktorá situácia v predmetnej veci však nenastala. Rovnako tak všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou sporu, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných stranami sporu. Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach uvedené konštantne pripomína a odvolací súd sa s týmto v plnej miere stotožňuje, preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo strany sporu na spravodlivé súdne konanie (napr. IV. ÚS 115/03, II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05, IV. ÚS 112/05).

22. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené dôvody odvolací súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozsudku, keď napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1, 2, 3 CSP ako vecne správny potvrdil.

23. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v zmysle § 396 ods. 1 CSP v súvislosti s § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP tak, že v odvolacom konaní plne úspešnej žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % voči neúspešnej žalobkyne. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia o odvolaní v zmysle § 262 ods. 2 samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

24. Odvolací súd prijal toto rozhodnutie v senáte pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).